

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΘΡΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΗ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Είναι ιστορικώς παραδεκτόν ότι ο πρώτος συνοικισμός ιδρύθηκε από Έλληνες κατά τον 12ον αιώνα π.Χ. Το όνομά του «Παλαιοί Χύτροι» είναι το σημερινόν Παλαιούκυθρον.

Σήμερα ο επισκέπτης δεν βλέπει τίποτε το όποιον να έχει αρχαιολογικήν αξίαν. Το συμπέρασμα είναι ότι όλα συλήθηκαν και οι πέτρες ακόμη χρησιμοποιήθηκαν για μεταγενέστερες κατοικίες. Το μόνο σημείο που είχε ιστορικήν αξίαν ήσαν ένα κομμάτι χαλασμένος τοίχος και λίγα μάρμαρα ανάμεσα στές κοπριές που η παράδοση λέγει πως έκει ήτο η μητρόπολη τής αγίας Αϊκατερίνης. Έκει στές 25 Νοεμβρίου παίρνουν τὰ παιδιὰ οί δασκάλοι και τούς έξηγοῦν τὸ ιστορικὸν τοῦ μέρους.

Ἄς ἔλθωμε τώρα στήν Κυθρέαν. Καί ἐδῶ τίποτε τὸ ἀξιόλογο ἀπὸ ιστορικήσ και καλλιτεχνικήσ ἀπόψεως δὲν θὰ δοῦμε. Ἐνα ἐκκλησάκι τής Θεοτόκου με μιὰ πέτρινα δωμάτια λέγουν πως ήτο ὁ τόπος παραθερισμοῦ ἀνωτέρων κληρικῶν. Ἐδῶ ὑπήρχε μιὰ ἀρχαία εἰκόνα τής Παναγίας και τής Ἁγίας Μαύρης που ήτο θαυματουργός. Ἡ ἐπιτροπή προστασίας τῶν ἀρχαίων εἰκόνων τές σήκωσε ὄλεσ διὰ προστασίαν κι ἄς φώναζαν οί γείτονες.

Μιὰ ἄλλη ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἄντωνίου δὲν ὑπάρχει τώρα. Ἡ πρώτη πηγή βρέθηκε στὸ Παλαιούκυθρον. Οί ἄνθρωποι με τὸ σκάψε-σκάψε πήγαν ψηλὰ 4-5 μίλια, ψηλὰ κάτω ἀπὸ τὸν Πενταδάκτυλον και βρήκαν πὴν ρωγμὴν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ξεπηδᾷ τὸ πεντακάθαρον και δροσερὸ νερὸ τής μεγαλύτερης πηγῆς τής Κύπρου. Ἡ τελευταία γειτονιὰ κοντὰ στήν πηγή λέγεται Συρ-

κανιὰ (Τζιηρικὰ-Νιὰ = Νέα Κυθρέα).

Λόγω τῶν ἀποστάσεων κτίστηκαν 5 ἐκκλησίες: 1) Τής αγίας Ἄνας, 2) τής Παναγίας τής Χαρδακιώτισσας, 3) ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἔξω πρὸς τὰ Δυτικά τοῦ χωριοῦ, ὅπου και τὸ νεκροταφεῖον, που δὲν ξέρουμε κατὰ πόσον οί Τούρκοι σεβάστηκαν τούς σταυρούς και τὸν ὕπνον τῶν κοιμηθέντων, 4) ὁ ἅγιος Ἄνδρόνικος, ἡ μεγαλύτερη και 5) ἡ ἁγία Μαρίνα. Ὅλεσ καλές, εὐπαρουσίαστες, ἀλλὰ ταπεινές χωρὶς πολυτέλειες, στολίδια και ρυθμούς.

Ἀρχαία που θὰ μείνουν γιὰ τὸ μέλλον θὰ εἶναι: α) τὰ ἐλαιοτριβεῖα τοῦ παλιοῦ καιροῦ που τὸ λιθάρι τὸ γύριζε στὸν μύλο ἄλογο και τὸ κοχλίον τοῦ πιεστηριοῦ ἄνθρωποι. Αὐτὰ εἶναι τρία: 1) Τοῦ Χρυσανθῆ, 2) τοῦ Γιώρκου τοῦ Γιαννάτζη και 3) τοῦ Ἀρτέμου τοῦ Λούκα. Καί στὰ τρία λιθάρια, κοχλίες και μεγάλα πιθάκια θὰ μείνουν σὰν ἀρχαία. Ἀπὸ χρόνια πολλὰ δὲν δουλεύουν γιὰ τὸς εἰς τὴν Κυθρέαν ὅσον και στὸ Νέο Χωριὸ ιδρύθησαν ἐλαιοτριβεῖα συγχρονισμένα με διαχωριστήρα ἐπὶ συνεργατικῆς βάσεως.

β) Οί ἀλευρόμυλοι με τές μυλόπετρες, τές φτερωτές, τές βαγέτες (λάκκουσ) και τὰ «βερκιά» πετρόκτιστα ψηλὰ αὐλάκια στερεώτατα με πολλὴν ἀσβέστη τοῦ Πενταδάκτυλου που δὲν θὰ χαλάσουν στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Τώρα κανένας μύλος δὲν ἐργάζεται ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνον τοῦ Κεφαλοβρύσου που ἔγινε κυλινδρόμυλος και λειτουργεῖ με ἠλεκτρισμόν.

Οί παλιοί ἀλευρόμυλοι μᾶς ἔδιναν ὀλοσίτινον ἀλεύρι, ἐνῶ οί κυλινδρόμυλοι τὸ

χαρίζουν σε 5 είδη: Α, Β, Γ, φαρίνα, σιμιδάλλι και αλεύρι με τα πτέρυγιά του.

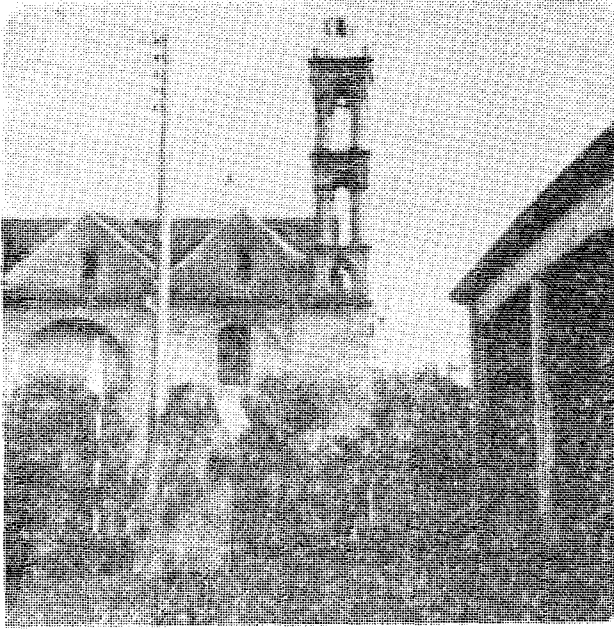
γ) Κάπου - κάπου θα βλέπουμε και άμαξια που κουβαλούσαν το αλεύρι σε όλα τα σημεία της Κύπρου. Τα εξετόπησαν τα

πολλά αὐτοκίνητα.

δ) Οι δουκάνες έγιναν γεφύρια ή κάηκαν. Τα θρυλικά άλωνια έγιναν περιβόλια λεμονοδένδρων.

ΟΙ ΕΙΣΒΟΛΕΙΣ ΑΦΑΙΡΕΣΑΝ ΤΟ ΚΑΜΠΑΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΧΑΡΔΑΚΙΩΤΙΣΣΑΣ

Ἡ ἐκκλησιὰ τῆς Χαρδακιώτισσας (Κυθρέας) χωρὶς καμπαναριό. Ἀφαιρέθηκε κι αὐτὸ ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐπιδρομεῖς. Σχετικὴ καταγγελία ἔκαμε τὸ Κ.Σ. τοῦ σωματείου «Ἐλεύθερη Κυθρέα», στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, τὴν Οὐνέσκο κ.ἄ. διεθνεῖς Ὄργανισμοὺς, ζητώντας ταυτόχρονα τὴν ἀποστολὴ στὴν Κύπρο ἐρευνητικῆς ἐπιτροπῆς, ποὺ νὰ πιστοποιήσῃ ἐπιτόπια τὶς συλλήψεις καὶ τὶς λοιπὲς βαρβαρότητες ποὺ οἱ ἐπιδρομεῖς διέπραξαν σὲ βάρος τῆς πολιτικῆς πληρονομίας μας.

(Π. ΣΤ.)